

Bijengenera: hun etymologie en naamgevers 3

Aad van Diemen & Theo Peeters

In 2010 hebben de schrijvers in twee afleveringen in de nieuwsbrief van de sectie Hymenoptera geschreven over de etymologie van bijengenera in Nederland ¹. In deel 2 is Henk Meufels medeauteur geweest ². Van een aantal genera bleef de etymologie onbekend of de betekenis daarvan duister.

In 2016 is het 'Taschenlexikon der Wildbienen Mitteleuropas'(TWM) van Erwin Scheuchl en Wolfgang Willner verschenen ³. Daarin wordt niet alleen de etymologie van de bijengenera gegeven, maar ook die van de soorten. In hun boek is geen referentie naar ons artikel te vinden.

In dit artikel geven wij in het kort weer welke aanvullingen we in hun werk hebben gevonden en welke tegenstrijdigheden er zijn opgedoken met onze bevindingen.

Chelostoma

Zowel TWM als wij concluderen dat de naam slaat op de grote schopvormige kaken. Alleen hadden wij niet gevonden dat 'chelé' schaar betekent.

Colletes

TWM meldt dat: 'Latreille de naam klaarblijkelijk van het Latijnse 'collare' = 'halsband' heeft afgeleid vanwege de uitgebreide haarbanden op het achterlijf. Het lijkt ons niet logisch banden op het achterlijf 'halsband' te noemen. Onze verklaring van de afleiding van Griekse 'kollètès' = 'lijmer', vanwege de gewoonte van deze bijen om hun broedcellen te bekleden met eigen klierstoffen, is dan aannemelijker.

Epeolus

Wij hebben niets kunnen vinden. TWM meldt dat Friese (1895) de naam afleidt van het Griekse 'épiolos' = 'paren'.

Halictus

TWM: van het Griekse 'alekto' = 'de nooit rustende'. Wij: van Grieks 'haliktos' = 'verzameld', gelet op de sociale levenswijze van soorten uit deze groep.

Hoplitis

Zowel TWM als wij zijn het erover eens dat de naam slaat op 'zwaar bewapend' dan wel 'zwaarbewapende troepen'. Waar wij de naamgeving verder afdoen als een fantasienaam, verwijst TWM naar het achterlijf

van mannetjes dat vaak met tandachtige uitsteeksels 'bewapend' is.

Macropis

TWM: de Griekse betekenis is 'grootoog'. Wij: de betekenis is 'met een lang uiterlijk'. Welke van de twee betekenissen men ook wil kiezen: geen is plausibel.

Osmia

Ook TWM weet niet hoe de betekenis van het Griekse 'osme' = 'geur', verklaard moet worden.

Panurgus

Ook TWM weet niet hoe de betekenis van de naam 'panurgos' = 'sluw' verklaard moet worden.

Stelis

Zowel wij als TWM wijzen erop dat de naam mogelijk is afgeleid van het Griekse woord voor een parasitaire plant, en dus aansluit bij de levenswijze van deze bij. TWM vraagt zich af of de naamgever (Panzer), wel weet had van de parasitaire levenswijze van deze bijen.

Tetralonia

'Tetra' = 'vier'. Waar het om draait is de vertaling van 'aréoles' uit het Frans. TWM houdt het op 'vlakken' en wij op 'kronkel', 'kring', 'boog'. Op basis van 'vlakken' veronderstelt TWM dat dit mogelijk op de drie cubitaalcellen en de radiaalcel slaat. Wij zeggen: een aantal langhoornbijen heeft vier opvallende lichte haarbanden op het achterlijf. Wij menen dat TWM hier de plank mislaat.

Thyreus

TWM: *Thyreus* is een figuur uit de Griekse mythologie. Wij: Het Griekse thyreos betekent een 'groot, langwerpige schild'. De soorten van dit geslacht onderscheiden zich van het geslacht *Melecta* door het afgevlakte, ver naar achteren uitstekende schildje.

Trachusa

TWM geeft alleen de betekenis 'ruw', waar wij nog de mogelijkheid van 'rennend' opperden.

Bronnen en noten

1. Diemen, A. van & T. Peeters, 2010. Bijengenera: hun etymologie en naamgevers 1. - Nieuwsbrief sectie Hymenoptera van de NEV, Bzzz 31: 32-37.
2. Diemen, A. van, T. Peeters & H. Meufels, 2010 Bijengenera: hun etymologie en naamgevers 2. - HymenoVaria 1: 24-28.
3. Scheuchl, E. & W. Willner, 2016. Taschenlexikon der Wildbienen Mitteleuropas. - Quelle & Meyer Verlag GmbH & Co., Wiebelsheim, 917 p.